

در این شماره :

سواد و عکس ترجمه فرمان شاه صفی
به فرماندار گرجستان و حکمرانان تابعه.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

متن فرمان شاه صفی ۱

جد بزرگوارم طاب ثراه^۲
شاه باباام انارالله برهانه

بسم الله الرحمن الرحيم يا محمد يا علي

للمؤمنين من عباده: ابوالمظفر صفی بهادر
الصفوی الموسوی الحینی سیوزومیز علی حسن حسین علی محمد
جعفر موسی محمد علی حسن محمد

چون از مضمون نشان نواب گیتی ستان، فردوس مکانی . . . بتاریخ شهر
رمضان سنه ۱۰۲۱ با مضای فرمان اعلیحضرت خاقان جنت مکان علیین آشیانی
صادر گشته معلوم و مستفاد شد که مبلغ یکتومان و دو هزار و هفتصد و هشتاد
و هفت دینار تبریزی از بابت مال متوجهات جماعت مذکوره ذیل کج ساکن
نخجوان بجهت آنکه از قدیم الایام سپاهی و سپاهی زاده بودند بمعانی و یساقی.

۱- شاه صفی نام اصلی او سام میرزا نوه شاه عباس است و پدرش صفی
میرزا باشاره و دستور شاه عباس بقتل رسید. مدت سلطنت وی سیزده سال و شش ماه بود در
سال ۱۰۵۲ هجری قمری درگذشت. پیر بوداق خان پسر سه ساله شاه بنده خان پرنالک
ترکان بیگر بیکی آذربایجان بود که در جنگهای گرجستان (۱۰۳۴) کشته شد و این پسر سه
ساله را شاه عباس بمنوان بزرگ، خانی و مقام ارجمند امیرالامرائی آذربایجان سرافراز کرد
و بنام جدش پیر بوداق لقب داد و از بستگان نزدیکش یکی را نایب و وکیل وی ساخت.
۲- منظور از جد بزرگوارم در بالای فرمان، شاه عباس و شاه باباام، شاه طهماسب
است. کلمه شاه باباام را شاه عباس نیز در بالای فرامین قید مینمود.

باسم الله یار و احمد و خلیفه و شرکاء
 یار و عبدالکریم و شرکاء
 ۵۳۰۷ دینار

باسم اله یار اسکندر قرامانلو ...
 جمع شده ۲۶۴۰ دینار

طلبی از ایشان نمی‌کرده‌اند و از دفتر لشکر ظفر اثر تصدیق نموده‌اند که در
 سنوات برین موجب مرد به یساقها آورده بخدمات قیام نموده‌اند که در سنوآ
 مذکوره به یساق آمده اسامی بقلم داده‌اند ۷۴ نفر

بیان ثانی

نوی ثانی

فتح ایروان ۱ سنه ۱۰۱۳ که عدد
 سیمه و غیره آمده‌اند باسم میرزا بیک
 و غیره ۷۴ نفر
 آمدن جغال پاشا سردار رومی سنه ۱۰۱۴
 بموجب رقم نواب فردوس آسیان گیتی-
 ستانی به محصل شاهویردی یساول کج
 باسم امر علی و غیره بتاریخ شهر محرم
 سنه مذکور ۵ نفر

۱- فتح ایروان - بسال ۱۰۱۳ پس از سه سال محاصره قلعه ایروان و جنگ با
 ترکان عثمانی انجام پذیرفت .

شاه عباس در سفرهای جنگی و حتی پشت قلمه دشمن نیز مراسم عزاداری عاشورا را
 فراموش نمی‌کرد و در اردوی خود مجالس روضه و سوگواری برپا می‌ساخت. از آنجمله درماه
 محرم سال ۱۰۱۳ که قلعه ایروان را در محاصره داشت و با ترکان عثمانی می‌جنگید، مراسم
 عزاداری دائمی کرد و در شب عاشورا از اردوی اوچنان فریاد و فغان برخاست که مردم قلعه
 اندیشناک شدند و بگمان اینکه شاه فرمان حمله شبانه و ناگهانی داده است آماده تسلیم
 گشتند. **شریف پاشا** حکمران ایروان که پیش از آن، با آنکه **شاه عباس** به مدافعان قلعه
 امان داده بود، به تسلیم شدن تن در نمیداد از در صلح درآمد و یکی از سران ترک را از
 طریق عذرخواهی باردوی ایران فرستاد، و با آنکه سنی بود، خون بناحق ریخته **امام حسین**
 را شفیع ساخت. فرستاده او هنگامی که اهل اردو بعزاداری سرگرم بودند، بخدمت شاه
 رسید و استدعایش پذیرفته شد و مردم قلعه تسلیم شدند. (از تاریخ خلدبرین بنقل از زندگانی
 شاه عباس اول جلد سوم تألیف نصراله فلسفی)

یونت ئی — ل

فتح قلعه گنجه بمحصل ایضاً بتاریخ
شهر ربیع الاول سنه ۱۰۱۵ باسَم امرعلی
و غیره ۴ نفر

قوی ئی — ل

فتح قلعه شماخی بتاریخ ۱۵ شهر صفر
سنه ۱۰۱۶ باسَم میرزاخان و غیره ۵ نفر

ایت ئی — ل

سفر تبریز که مراد پاشا سردار رومی
آمده بود باسَم تشکریویردی و غیره
بتاریخ ۲۹ شهر شعبان سنه ۱۰۱۹ -
۵ نفر

تنکوزئی — ل

سفر تبریز بتاریخ ۱۵ شهر شعبان سنه
۱۰۳۰ باسَم خضر و غیره - ۵ نفر

بیان ئی — ل

یونت ئیل سفر ثالث بغداد بتاریخ ۱۵
شهر ذی القعدة سنه ۱۰۳۹ باسَم عبدل(؟)
ولد بدرخان و غیره ۳ نفر

که در سنوات مذکور سفر آذربایجان مقرر شده که جماعت مذکور با حاکم
نخجوان باشند و نوشته رفعت پناه بهادر بیگ^۱ ولد عمارت پناه مقصود سلطان
حاکم نخجوان در دست دارند که در یساقهای مذکور پنج نفر مرده یساق آورده اند.

اود ئی — ل

و بارس ئیل سفر اول گرجستان جماعت
ساکن با مرحوم دلو محمد و عمارت
پناه مقصود سلطان به یساق آمده اند.

توشقان ئی — ل

ولوی ئیل سفر ثانی گرجستان حاکم
نخجوان و جماعت بدستور مقرر شد
که با مرحوم پیر بوداق خان در

آذربایجان باشند

۹- بهادر بیگ یکی از خانهای که حوزه حکومتش میان اردبیل و دریای خزر بود و از
طرف قزاقهای خان سیهسالار سپاه ایران که با ترکان عثمانی در آذربایجان می جنگید،
مأمور حفاظت شهر اردبیل شده و دلیری های بسیار از خود ظاهر ساخت و مورد توجه و عنایت
شاه عباس واقع گردید.

یونت ئی —

جنگ خلیل پاشا با حاکم نخجوان
 حاکم نخجوان مقرر شده که قلعه ...
 بوده اند.

اودئی —

و بارس ئیل سفر گرجستان جنگ با
 حاکم نخجوان مقرر شده که قلعه ...
 را محاصره نمایند

و در ایت ئیل سفر قندهار و سیچقان ئیل سفر اول بغداد مقرر نشد که یساقی
 آذربایجان به مذکور آیند و در تخاقوی ئیل سفر گرجستان ایشان نوشته ...
 رفعت و اقبال پناه عالیجاه مقرب الحضرت علیه العالیه رستم بیگ^۱ سپهسالار
 در دست دارند که در سفر مذکور پنج نفر مرد از جماعه مزبور باسم محمد علی
 و غیره خدمات و جانسپاری بتقدیم رسانیده تقصیری از ایشان واقع نشده
 شفقت بیغایت شاهانه و مرحمت بینهایت پادشاهانه شامل حال جماعت مذکور
 ضمن اولاد ایشان فرموده مقرر نمودیم که مستوفیان عظام مضامین نشان که در
 میناب شرف صدور یافته قدوه شناسند و جماعت مذکور را بدستور سابق
 ونهج استمرار در دفاتر المعافی و مسلمی و یساقی عمل نموده موضوع و مستثنی
 دانند و بعالت قراالوس یکدینار و یک من بار بدیشان حواله و اطلاق نمایند،
 جماعت مذکور در هر جار و یساقی که واقع شود یساقی خود را بخدمات
 مرجوعه قیام و اقدام نموده بقلم لشکر نویس دهند حکام و تیولداران قراالوس
 و نخجوان بعالت مال قراالوس طلب و توقعی ننهوده مزاحمت نرسانند که جماعت
 مذکور مرفه الحال بوده بسپاهیکری اشتغال نمایند در این باب قدغن دانسته
 از فرموده تخلف نورزند و هر ساله نشان مجدد طلب ندارند کلانتران و توشمالان
 و سرخیلان ایل والوسات خصوصاً کج حسب المسطور مقرر دانسته از مضمون
 نشان همایون در نگذردند هر گاه این نشان بتوقیع منیع اشرف اقدس اعلی مزین
 و محلی گردد اعتماد نمایند .
 تحریر آفی شهر رجب المرجب سنه ۱۰۴۳

۱- رستم بیگ سپهسالاری یکی از سرداران مورد اعتماد شاه صفی بوده . اسکندر بیگ منشی
 در ذیل عالم آرا در شرح کور کردن و کشتن دختر زادگان شاه عباس چنین نوشته است :
 «... در شب جمعه اواخر ماه رجب که در حرمسرای مقدس، جشن خضرالنبی انعقاد
 یافته، جمیع نیات مکرمه شاه گیتیستان (منظور شاه عباس است) در آن جشن بودند،
 رستم بیگ سپهسالار و چراقخان را بدفع پسران قورچی باشی مامور فرمودند و
 سرهای ایشان بنظر اقدس آوردند....»